

**AMNESTY
INTERNATIONAL**



STAV ĽUDSKÝCH PRÁV NA SLOVENSKU 2025

Prísne kritériá spôsobilosti na získanie obmedzeného počtu verejných bytov zanechali tisíce ľudí bez primeraného prístupu k dostupnému bývaniu. Vláda novelizáciou existujúcich zákonov neprimerane obmedzila právo na pokojné zhromažďovanie a slobodu prejavu. Rómovia a Rómky naďalej čelia diskriminácii a sociálnemu vylúčeniu. Práva LGBTI+ osôb zostali bez legislatívnej ochrany. Štátna moc šírila stigmatizáciu a stereotypy voči menšinám. Kroky vlády podkopávali jej záväzok prechodu od fosílnych palív k obnoviteľným zdrojom energie.

Právo na bývanie

Výskum Amnesty International zdokumentoval systematické a dlhodobé porušovanie práva na primerané bývanie. Zlyhanie úradov pri zabezpečení práva na primerané bývanie sa prejavuje v nedostatku kapacít cenovo dostupného verejného nájomného bývania a obmedzenom prístupe marginalizovaných skupín obyvateľstva k bývaniu.

Obce, ktoré nakladajú s fondom verejného nájomného bývania, stanovujú podmienky, ktoré ľudí s nízkymi príjmami vylučujú z možnosti toto bývanie využívať. Príspevok na bývanie – jediná forma finančnej sociálnej podpory určená na pomoc s pokrytím výdavkov na bývanie – nie je pre jeho nedostatočnú výšku a systémové nastavenie účinným nástrojom na zabezpečenie dostupnosti bývania pre ľudí s nízkymi príjmami.

Výskum dokumentuje diskrimináciu rómskych domácností v prístupe k verejnému nájomnému bývaniu. Rómom a Rómkam sa prideľujú verejné nájomné byty v nepriaznivom technickom stave v segregovaných lokalitách. Obce s domácnosťami v segregovaných lokalitách uzatvárajú krátkodobé nájomné zmluvy – najkratšie

zdokumentované na obdobie jedného mesiaca –, ktoré sú v rozpore s právom na primerané bývanie a neposkytujú domácnostiam bezpečnosť právnych vzťahov.

V dôsledku nedostupnosti bývania sú ľudia s nízkymi príjmami nútení dlhodobo zotrvať v pobytových sociálnych službách krízovej intervencie, ktoré nie sú primeraným bývaním.

Sloboda pokojného zhromažďovania

Novela zákona o zhromažďovacom práve, prijatá v júni, porušila ústavu krajiny a medzinárodné záväzky Slovenska v oblasti ľudských práv. Zaviedla niekoľko nových obmedzení práva na protest a poskytla samosprávam široké právomoci zakazovať pokojné zhromaždenia.

Amnesty International vyzvala vládu, aby legislatívu revidovala v súlade s medzinárodnými normami, zabezpečila ochranu práva na pokojné zhromažďovanie a zaručila, že nezavedie žiadne obmedzenia, ktoré by prekračovali rámec striktnej nevyhnutnosti, primeranosti a nediskriminácie.

Sloboda združovania

Mimovládne organizácie, najmä tie, ktoré sa zameriavajú na ochranu ľudských práv a transparentnosť, čelili kritike a útokom zo strany vlády aj parlamentu. Vykresľovanie mimovládnych organizácií ako vnútorných nepriateľov štátu vyústilo do prvého parlamentného hlasovania o **návrhu zákona**, ktorý bol v rozpore s európskym právom. Na **poslednej parlamentnej schôdzi** bol na ústavnoprávnom výbore predstavený pozmeňovací návrh, ktorý by ešte výraznejšie obmedzil právo na slobodu združovania. Rovnako by zaviedol nejasnú definíciu lobingu, neprimerané byrokratické povinnosti a drakonické sankcie, a tým dramaticky ohrozil aj právo na súkromie, slobodu prejavu a rovné zaobchádzanie. Okrem toho boli zavedené viaceré opatrenia na zníženie financovania neziskových organizácií, čo vážne ohrozilo ich schopnosť plniť svoje poslanie.

Amnesty International vyzvala parlament, aby odmietol škodlivý balíček legislatívnych opatrení upravujúcich fungovanie mimovládnych organizácií.

Sloboda prejavu

V júni 2024 slovenský parlament prijal **nový zákon** o Slovenskej televízii a rozhlase, ktorý významne zvýšil vládnu kontrolu nad verejnoprávnymi médiami. Tento zákon zrušil existujúce verejnoprávne médium Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) a zriadil novú inštitúciu, Slovenskú televíziu a rozhlas (STVR). Voľba vedenia STVR je tak politizovaná cez stranu, ktorá ma na starosti rezort kultúry. V auguste Český rozhlas **zrušil** spoluprácu s STVR pre narastajúce obavy z politického ovplyvňovania.

Amnesty International vyzvala parlament, aby zákon odmietol. Varovala, že zákon ohrozuje nezávislosť verejnoprávnych médií a potenciálne porušuje Európsky akt o slobode médií.

Neprimerané použitie sily

Počas leta sa opakovali **prípady** neprimeraného používania policajnej sily v bratislavských kluboch. Podľa svedectiev, ktoré sa podarilo získať Amnesty International, policajti používali urážlivé výrazy, vytvárali atmosféru strachu a poníženia a nedostatočne informovali prítomných o dôvodoch zásahu a ich právach.

V novembri zomreli **dvaja muži** v dôsledku policajných zásahov. Prípady policajného násillia sa tak naďalej hromadia. Vyvodenie zodpovednosti bolo sporadické.

Vláda nedokázala zaviesť účinné opatrenia na naplnenie rozsudkov Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúcich sa neprimeraného použitia sily políciou voči Rómom, vrátane zlepšenia vyšetrovania policajného násillia, vyšetrovania možných rasových motívov a posilnenia nezávislosti vyšetrovacieho orgánu.

Amnesty International vyzvala zodpovedné inštitúcie, aby **zabezpečili** bezodkladné, neustranné a dôkladné vyšetrovanie postupov polície, a zároveň **vyzvala** na systémovú reformu polície založenú na ľudských právach, ktorá zabezpečí, že každý človek bude chránený pred policajným násillím.

Diskriminácia

Rómske deti vo vzdelávaní

Pretrvávajúca systémová segregácia rómskych detí v rámci bežného aj špeciálneho školstva viedla Európsku komisiu k **podaniu žaloby** na Súdny dvor Európskej únie za porušenie smernice o rasovej rovnosti.

Ministerstvo školstva pritom pokračovalo v rozširovaní segregovaných škôl, čím ešte viac prehĺbilo segregáciu. Okrem toho v júni uzatvorilo memorandum o zriadení prvej **pilotnej národnostnej školy** pre rómske deti v Rakúsoch. Opatrenie bolo Slovenským národným strediskom **vyhodnotené** ako neprimerané, nesystémové a nie nevyhnutné. Následne v októbri prijatá novela školského zákona výrazne zjednodušila kritériá na zakladanie podobných národnostných škôl. Táto reforma však narazila na **nesúhlas** rómskej komunity, ktorá vyjadrila obavy, že takéto opatrenia nevedú k odstráneniu diskriminácie rómskych detí, ale skôr k ďalšiemu prehľbovaniu segregácie.

Deklarované desegregačné zámery ministerstva školstva boli v rozpore s jeho právnymi krokmi odvolávania sa voči rozhodnutiam národných súdov, ktoré potvrdili segregáciu na základnej škole v Starej Ľubovni a Muránskej Dlhej Lúke.

Amnesty International opakovane **vyzvala** ministerstvo školstva, aby bezodkladne prijalo komplexné desegregačné opatrenia a dôsledne ich implementovalo.

LGBTI+ ľudia

V máji parlament hlasoval o zákone, ktorý by de facto znemožnil právnu tranzíciu, čiže úradnú zmenu rodu, ktorá je na Slovensku legálna viac ako 40 rokov. Napriek tomu, že tento návrh neprešiel, kvíri ľudia na Slovensku naďalej čelia porušovaniu ich ľudských práv.

Transrodoví ľudia stále čelia prekážkam v prístupe k zdravotnej starostlivosti, medicínskej a právnej tranzícii. Po zrušení **Odborného usmernenia Ministra zdravotníctva SR na zjednotenie postupov poskytovania zdravotnej starostlivosti ku zmene pohlavia pred vydaním lekárskeho posudku o zmene pohlavia osoby administratívne evidovaného v matrike** aj **Štandardného postupu pre diagnostiku a komplexný manažment zdravotnej starostlivosti o dospelú osobu s transsexualizmom** je poskytovanie zdravotnej starostlivosti pri medicínskej tranzícii opäť neregulované a lekárskeho personálu, ktorý poskytuje túto starostlivosť, môže svojvoľne rozhodovať o postupoch a procedúrach pre transrodových pacientov. Okrem iného tento stav zvyšuje riziko, že transrodoví ľudia budú (respektíve sú) nútení podstupovať neželané kastrácie a sterilizácie a ďalšie neželané zákroky. Transrodoví ľudia na Slovensku sú v dôsledku neodborných rozhodnutí a zrušenia odborných dokumentov ponechaní napospas

svoji vôle poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, ktorých je na Slovensku akútny nedostatok, čo zvyšuje čakacie doby a predlžuje proces tranzície, ako aj svoji vôle úradníkov na matrikách. Transrodoví ľudia tak čelia vážnym rizikám porušovania ich ľudských práv vrátane upierania práva na sebaurčenie, dôstojné zaobchádzanie, zdravotnú starostlivosť a ďalších.

K pokroku nedošlo ani vo veci právneho uznania párov a rodičov rovnakého pohlavia, respektíve rodu. Páry rovnakého pohlavia, respektíve rodu sa nemôžu sobášiť ani uzavrieť iný druh právneho zväzku. V dôsledku toho naďalej čelia porušovaniu ich ľudských práv vrátane práva na súkromný a rodinný život a mnohých ďalších. Kvôli páry stále nemôžu byť právnymi zástupcami vlastných detí, čo obmedzuje jednak ich práva, ako aj práva ich detí. Transrodoví rodičia po právnej tranzícii strácajú rodičovské práva voči vlastným biologickým deťom a štát im tak upiera základné ľudské práva.

Niektorí poslanci parlamentu aj v uplynulom roku naďalej vyjadrovali homonegatívne a transnegatívne názory, zatiaľ čo LGBTI+ ľudia čelili pretrvávajúcej diskriminácii a nepriateľstvu zo strany štátu aj širšej spoločnosti.

Rodovo podmienené násilie

Právna definícia znásilnenia stále nie je založená na absencii súhlasu pri sexuálnych aktivitách a nezohľadňuje právo na telesnú autonómiu. Schválená novela Trestného zákona neobsahovala zmenu definície znásilnenia a naďalej nie je v súlade s ľudskoprávnymi štandardmi.

8. februára 2024 schválila NR SR novelu Trestného zákona, ktorá skracovala premlčacie doby za zločiny znásilnenia a sexuálneho zneužívania z 20 na 10 rokov. K zmene došlo v skrátrenom legislatívnom konaní a bez možnosti širšej odbornej diskusie o dôsledkoch tejto zmeny. Poslanci a poslankyne zmenu obhajovali neodbornými a škodlivými vyjadreniami na adresu prežívajúcich rodovo podmieneného násillia. Po tlaku verejnosti a odborníctva došlo k ponechaniu pôvodných premlčacích lehôt.

Sexuálne a reprodukčné práva

V období od roku 1966 do roku 2004 dochádzalo k nezákonnej sterilizácii rómskych žien bez poskytnutia informovaného súhlasu. Aj keď sa vláda v roku 2021 za túto prax formálne ospravedlnila, poškodené ženy neboli ani v roku 2024 adekvátne odškodnené.

NR SR 27. 2. 2024 hlasovala o návrhu zákona, ktorý mal vytvoriť účinný mechanizmus na odškodnenie týchto žien. Návrh zákona nebol schválený.

Štát neprijal žiadne opatrenia na zlepšenie nepriaznivej situácie v oblasti **dostupnosti interrupčnej starostlivosti** a zabezpečenie reprodukčného zdravia a práv svojho obyvateľstva.

Nezodpovedný obchod so zbraňami

Ministerstvo hospodárstva **utajovalo** informácie v stupni utajenia „vyhradené“ týkajúce sa vývozu zbraní do Izraela, čo je v priamom rozpore s princípmi transparentnosti a zodpovedného konania, ktoré vyplývajú zo Zmluvy o obchodovaní so zbraňami.

Koncom roka bola podpísaná **dohoda** so štátom Izrael o dodaní systému protivzdušnej obrany.

Amnesty International **vyzvala** vládu, aby okamžite zastavila obchod so zbraňami s Izraelom a odtajnila informácie o vývoze zbraní zo Slovenska do Izraela.

Práva ľudí so skúsenosťou s migráciou

1. júla 2024 schválila NR SR **novelu zákona o azyle**, ktorá obsahovala viaceré zmeny týkajúce sa poskytovania príspevku za ubytovanie ľudí, ktorým bolo udelené dočasné útočisko. Novela skrátila obdobie, v ktorom je poskytovaný príspevok za ubytovanie na 120 dní od prvého poskytnutia dočasného útočiska s výnimkou poskytnutia ubytovania „zraniteľným osobám“. Tieto podmienky však vylučovali niektoré marginalizované skupiny, napríklad študentstvo stredných a vysokých škôl či jednorodičovské domácnosti. Novelou tiež došlo k výraznému zníženiu príspevku.

27. novembra 2024 schválila NR SR **d'alšiu novelu zákona o azyle**, ktorá obdobie poskytovania ubytovania v azylovom zariadení a poskytovania príspevku za ubytovanie ľuďom z Ukrajiny skrátila zo 120 na 60 dní.

Právo na zdravé životné prostredie

Napriek tomu, že vláda na konferencii COP28 v roku 2023 podporila záväzok prechodu od používania fosílnych palív, pokračovala v investíciách do terminálu na skvapalnený zemný plyn v hlavnom meste Bratislava.

Integrovanému národnému energetickému a klimatickému plánu, ktorý prešiel medzirezortným pripomienkovaním, chýbal jasný časový harmonogram na zníženie využívania fosílnych palív a výrazne zaostával za cieľmi EÚ do roku 2030 v oblasti obnoviteľných zdrojov energie.